

CHET TILI TA'LIMIDA AUTENTIK O'QUV MATERIALLARINING AHAMIYATI

Sattorova Feruza Elmurodovna

(Samarqand davlat chet tillar instituti)

Katta o'qituvchi, PhD, doktorant)

(99)941-14-08

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20526026>

ANNOTATSIYA

Yurtimizda ta'limning har bir bosqichida chet tili o'qitish talabi mavjudligi sababli, o'qituvchi o'quvchilarning ingliz tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishlarini oshirish maqsadida, o'z darslarini qo'llab-quvvatlash uchun mos o'quv materiallari tanlashi va undan foydalanishi zarur masaladir. Ushbu maqola chet tili darslarida qo'llash mumkin bo'lgan o'quv material turlari va ularning o'ziga xos xususiyatlarini ochishga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: darslik, o'quv dasturi, autentik material, vizual materiallar, realiya

Ravshanki, hozirgi davrda funksional ta'lim bandlik, shaxsiy rivojlanish, iqtisodiy farovonlik, shaxslararo ijobiy munosabatlar va daromad olishning asosiy vositasi bo'lib xizmat qilmoqda. Aksincha, noto'g'ri tashkillashtirilgan ta'lim jinoyat, qashshoqlik, umidsizlik va kam rivojlanganlik belgisidir. Zamonaviy sohalarida innovatsion ishlab chiqarishni yaxshilash uchun ta'limda funksional o'quv materiallarini sifatini boyitish orqali samarali o'qitishga erishish mumkin. O'quv materiali ahamiyatini his etgan har qanday o'qituvchi ta'limda sinf mashg'ulotlarini o'quv materialisiz olib bormaydi. Xo'sh, o'quv materiali nima?

O'quv materiallari bu – o'quvchilar va o'qituvchilarning til o'rganishini osonlashtirish uchun qo'llaniladigan har qanday narsadir. O'quv materiallarining o'ziga xos xususiyati shundaki, bu materiallar o'qituvchilar tomonidan pedagogik maqsadlar uchun yaratiladi. Materiallar darslik, ish daftarchasi, kasetta, CD disk, video, fotokopiya, gazeta, doskada yozilgan paragraf yoki o'rganilayotgan tilni ko'rsatadigan yoxud ma'lumot beradigan har qanday shaklda bo'lishi mumkin. Bu materiallar o'quvchilar tomonidan ta'limiy, tajribaviy, aniqlashtiruvchi, kashf etuvchi kabi turli maqsadlarda foydalaniladi. Masalan, o'quvchi ishlatayotgan material u o'rgangan tilga ta'sir ko'rsatsa, bu materialni tajribaviy maqsadda qo'llaniladigan material deb atash mumkin.

O'quv materiallari – ta'limning har qanday bosqichining o'quv dasturidagi har bir fanni o'rganishda muhim vositadir. Ular o'quvchiga o'qish, tinglash, muammoni yechish, ko'rish, fikrlash, gapirish, yozish, ommaviy axborot vositalari va texnologiyalardan foydalanish qobiliyatlarini rivojlantirishlari uchun so'zlar, belgilar va g'oyalar bilan o'zaro munosabatda bo'lishga imkon beradi. O'quv materiallarini talabalarning ta'lim jarayonlariga ta'sir qilish uchun mo'ljallangan bosma yoki nobosma materiallar kabi turlarga bo'lish mumkin.

Ko'plab tadqiqotchilar ma'lumotlariga ko'ra eng asosiy o'quv materiali darslikdir. Darslikka berilgan turli xil ta'riflarda darslikning ta'lim vositasi sifatidagi roli ta'kidlangan. Xususan, **“darslik bu – muayyan o'quv predmeti mazmunini o'quv dasturida ko'satilgan hajmda, didaktik talablarga muvofiq ravishda batafsil bayon qiluvchi kitob bo'lib, uning xarakterli xususiyati darslik mazmunining o'quv dasturi mazmuniga mos kelishidir”**[1;152]. Darslik muayyan o'quv dasturi bilan bog'liq barcha bilimlarning faoliyat o'zagidir. Darslik bilim berishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston misolida tahlil qiladigan bo'lsak ham chet tili o'qituvchilarining asosiy o'quv materiali bo'lib turli xil savdo uchun chiqarilgan kitoblar asosiy manba bo'lib qolmoqda. Ammo bu ko'plab o'qituvchilarning turli raqamli vositalar va

kompyuter platformalardan foydalanib dars olib borishlarini inkor etmaydi, balki bu vositalardan foydalanish ham darslikdan kelib chiqib qo‘shimcha materialni yaratishni taqozo etmoqda. Uzoq olib borilgan tadqiqotlar natijasi o‘quv materiallarini turli tuman ekanligidan guvohlik beradi. Xususan, birinchi tur o‘quv materiallari bu **autentik** materiallar –haqiqiy vaziyatlarga taqlid qilish imkoniyatini beradigan materiallardir. Xuddi shu qatorda E.Jakobson autentik material deya sinfda haqiqiy hayotda qo‘llaniladigan tarzda foydalaniladigan bosma materialni ham kiritib o‘tadi[2;4]. Umuman, autentik (haqiqiy) materiallar o‘quvchilarni haqiqiy til bilan tanishtirishi mumkin bo‘lgan har qanday materiallardir. Bu biz sinfda topishimiz mumkin bo‘lgan ko‘p narsalarda bo‘lishi mumkin. Masalan, talabalar hayotida duch keladigan bosma, video va audio materiallar, shuningdek, bankomat kvitansiyasi, veb saytlar, ko‘cha belgilari, kalendarlar, jurnallar, gazetalar, filmlar, teledasturlar, telefon xabarlar, radio eshittirishlar va boshqalar autentik materiallar namunalar deb baholanadi. J.Richardz kommunikativlik asosida o‘qitish haqida mulohazalar yuritganda, autentik materiallardan foydalanishdagi ustuvorliklarni quyidagilar deb ta’kidlaydi:

- Ular o‘rganilayotgan til haqida madaniy bilimlar beradi;
- Ular haqiqiy tildan qanday foydalanishni namoyon qiladi;
- Ular o‘quvchilar ehtiyoji bilan yaqinroq aloqador;
- Ular o‘qitishga nisbatan yanada kreativ yondashishni ta’minlaydi[3,47].

J.Gebhard tomonidan autentik materiallar tinglash-tomosha qilish materiallari, haqiqiy vizual materiallar, haqiqiy bosma materiallar va realiya[4;17] kabi to‘rt turga bo‘lingan. Autentik materiallar chet tili o‘qitishda ahamiyatli hisoblanadi, chunki ular talabalarga sinf va tashqi dunyo o‘rtasidagi bo‘shliqni bartaraf etishga yordam beradi. Zero, Berardo ta’kidlaganidek autentik matnlar o‘quvchilarni haqiqiy hayotda qo‘llaniladigan til bilan ta’minlaydi, chunki xorijiy tilni o‘rganuvchilar sinfda o‘qituvchi nazoratida qo‘llaniladigan “xavfsiz” muhitdagi “sun’iy” tilni sinfdan tashqarida uchratmaydilar[5;7].

Shunday ekan, chet tilida o‘quv jarayonlarini muvaffaqiyatli tashkillashtirish har tomonlama to‘g‘ri tanlangan material bilan uzviy bog‘liq, zero o‘quv materiallari o‘quvchi va o‘qituvchi orasida o‘zaro bilim almashish vositasi ekan, tanlangan material o‘qitish maqsadiga va o‘quvchiar qiziqishiga mos kelishi o‘qituvchilar egallashi kerak bo‘lgan muhim qobiliyatdir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Muhamedov G.I., To‘raqulov X.A. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarning ilmiy – nazariy asoslari. – Jizzax.: Fan, 2004. – B. 228.
2. Jacobson E., Degener S., Purcell-Gates V. Creating authentic materials and activities for the adult literacy classroom: a handbook for practitioners. - NC SALL .: Michigan State University, 2003. –P.1-8.
3. Richards J.C. Communicative language teaching. – Cambridge.: Cambridge University Press, 2006. – P.51
4. Gebhard J. G. Teaching English as a foreign language: A teacher self-development and methodology. – Ann Arbor.: Michigan University Press, 1996. – Ps. 15-29.
5. Berardo, S. A. 2006. The use of authentic materials in the teaching of reading. *The Reading Matrix* 6 (2): 60–69//Mina Gavel. Task-based reading activities using authentic materials and skills. Journal of English teaching Forum. Volume 59, Number 2. -2021 –P.1-12.